

ШЛЯХИ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОГО ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОГО КОМПЛЕКСУ

Г. І. РИБАК, канд. екон. наук, доц.,
доц. кафедри економічної теорії та міжнародної економіки

Ю. А. СЛІВЕЦЬ, студентка

*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, м. Харків, Україна*

Світова фінансово-економічна криза виявила високу залежність української національної економічної системи від кон'юнктури світових товарно-сировинних ринків, що призвело до наростання її нестабільності, негативного впливу кон'юнктури ринків на фінансові елементи бюджетної системи держави. Значна залежність української економіки від зовнішніх ринків та зовнішньоекономічних операцій проявляється і у високій частці імпорту та невеликій частці доходів від зовнішньоекономічної діяльності у структурі державного бюджету. Кризові явища актуалізували науковий пошук причин, що викликають проблеми, серед яких однією з найважливіших визнана недостатня диверсифікованість українського експорту, переважання в ньому сировинної групи товарів і товарів з низькою доданою вартістю, та і взагалі не достатній його об'єм, а також заміщення національних товарів імпортованими. В умовах інтенсифікації інтеграційних процесів та відкриття національного ринку для імпортерів ще більше ускладнює ситуацію.

Серед можливих елементів модернізації економічної системи, визнаних у світовій практиці і таких, що дають імпульс економічному зростанню, виділяються механізми включення регіонів та об'єднаних територіальних громад України у зовнішньоекономічні та торговельні зв'язки, створення умов розширення експорту готової продукції та зростання кількості підприємств-експортерів.

Система державного сприяння експортерам, що сформувалася загалом, поряд із загальним позитивним впливом на зовнішньоекономічну діяльність, має ряд невирішених питань, що знижують ефективність її функціонування: слабе концептуальне опрацювання цільових орієнтирів, недостатність виділених коштів на державну підтримку доступу регіональних підприємств до державної підтримки, регіональні стратегії розвитку не мають елементів сприяння експорто-орієнтованості підприємств на місцях.

Ключовими є також проблеми домінування функцій контролю та забезпечення наповнення державного бюджету доходами від зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) над функціями стимулювання, підтримки та сприяння розширенню обсягу несировинного експорту, а також практика, щодо підтримки експортерів на державному рівні здійснюється у вкрай обмежених обсягах за видами і фінансуванням.

Державна система контролю ЗЕД функціонує у регіонах України у форматі діяльності територіальних структур державних органів виконавчої влади, доповнених комерційною ланкою інституційного забезпечення

зовнішньоекономічних операцій резидентів та нерезидентів. При цьому управлінський вплив цих структур часом не скоординований, критерії оцінки ефективності їхньої діяльності не відповідають світовій практиці та функціям аналогічних систем у економічно розвинених державах. В умовах процесу децентралізації влади, регіональна система підтримки та забезпечення учасників ЗЕД лише зароджується, що стримує динаміку використання зовнішньоекономічних комплексів (ЗЕК) українських регіонів і водночас потребує доопрацювання та корегування відповідно до потреб конкретного регіону і підприємств та їх наявних можливостей.

Світова практика демонструє тісний взаємозв'язок регіонального та державного управління, де сприяння суб'єктам ЗЕК регіонів здійснюється уповноваженими спеціалізованими структурами та асоціативними організаціями на переважно безоплатній основі, а політику та тактику цього сприяння визначають державні структури, які, однак, не наділені повноваженнями розподілу ресурсів фінансової підтримки та не взаємодіють із їх одержувачами безпосередньо. Об'єктами допомоги та сприяння розвитку ЗЕД у ЄС є середні і малі підприємства, тоді як в Україні це переважно великі підприємства.

Для стійкого розвитку регіону та більшого залучення місцевого бізнес сектору до ЗЕД необхідно:

1. Збільшення цільової державної підтримки середніх та малих підприємств;
2. Надання більших повноважень місцевим органам управління щодо регулювання та мотивації бізнес сектору;
3. Формування загальнодержавних інституційних основ та систем ЗЕД: підтримка каналів взаємодії з експортерами, створення обслуговуючих ЗЕД валютно-фінансових структур, навчання учасників ЗЕД основ інформаційних та маркетингових технологій, тощо;
4. Залучення іноземних інвесторів до регіону, створення вільних економічних зон, технопарків та інших трансферних фірм, які сприяють залученню іноземних інвестицій;
5. Підтримка бізнесу на основі державно-приватного партнерства;
6. Позиціонування регіону на міжнародних ринках має базуватися на використанні ресурсного потенціалу ЗЕК регіону, що включатиме: 1) природні та інші відновлювані та невідновлювані мінеральні та інші ресурси; 2) потоки вантажів щодо зовнішньоторговельних шляхів та транзиту; 3) товарно-сервісну та інвестиційно-фінансову привабливість; 4) міграційні потоки; 5) управлінську та інституційну інфраструктуру ЗЕД;
7. Створення системи аналізу та прогнозування зовнішньоекономічної активності підприємств регіону;
8. Більш широке використання закордонного досвіду, виконання спільних міждержавних проєктів на взаємовигідних умовах [1].

Відповідно в основу організації зовнішньоекономічної діяльності регіону в умовах глобалізації має бути покладено створення певного балансу загальнонаціональних та регіональних інтересів, а також інтересів бізнесу,

розміщеного на території регіонів, побудову з урахуванням цього балансу активних зовнішньоекономічних зв'язків певної території. В умовах жорсткої конкуренції необхідною стає підтримка уряду в наданні привабливих умов для здійснення експортно-імпортних операцій експортоорієнтованих підприємств регіону, що є основою «Експортної стратегії України» [2].

Література:

1. Кішчак І. Т. Статистична характеристика товарної структури експортно-імпортних потоків Миколаївської області. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20163\(119\)/sep20163\(119\)_140_DyominaVM, KishchakIT, OgiyenkoAV.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20163(119)/sep20163(119)_140_DyominaVM,KishchakIT,OgiyenkoAV.pdf).

2. Експортна стратегія України («дорожня карта» стратегічного розвитку торгівлі) на 2017-2021 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1017-2017-%D1%80#Text>.

СВІТОВИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

Ю. В. ФЕДОТОВА, канд. екон. наук, доц.,
зав. кафедри економічної теорії та міжнародної економіки
*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, м. Харків, Україна*

У процесі свого економічного розвитку зарубіжні країни напрацювали достатній обсяг засобів і методів створення правових, економічних, фінансових та організаційних умов для успішного функціонування малого бізнесу у конкурентному ринковому середовищі.

Головним чинником розвитку малого підприємництва (авт. – у нашому дослідженні будемо вважати, що «малий бізнес» і «мале підприємництво» є синонімічними поняттями) є ефективна державна підтримка. Розвинені країни використовують схожий набір методів і форм економічної й адміністративної підтримки:

- програми підтримки малого бізнесу;
- створення та розвиток спеціальних структур, які представляють права й здійснюють інформаційну, консультаційну, інвестиційну допомогу малому бізнесу;
- пільгове оподаткування;
- антимонопольне регулювання;
- розподіл державних замовлень малим підприємствам;
- розробка і реалізація правових актів із підтримки суспільних організацій, взаємодія малого і великого бізнесу та інші форми підтримки.

Досвід державної підтримки малого і середнього підприємництва (МСП) в Японії представляє окремий інтерес. Управління всією японською інфраструктурою підтримки і розвитку МСП здійснює державне агентство по малим і середнім підприємства (SMEA), яке здійснює глобальну стратегію уряду Японії у галузі МСП. Ця структура активно взаємодіє з рядом крупних приватних і державних організацій, науково-дослідних центрів, серед яких